

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 21.02.2022

Kabul / Accepted: 10.03.2022

Araştırma Makalesi/Research Article

Doi Numarası / Doi Number: [10.55666/folklor.1076151](https://doi.org/10.55666/folklor.1076151)

**RUS YAZAR ALEKSANDR ALEKSEYEVİÇ BESTUJEV- MARLİNSKİY'İN
HAYATINDA VE SANATINDA YAKUTİSTAN/ YAKUTLAR**

Muvaffak DURANLI*

Öz

Genel olarak Yakutistan coğrafyasında çağdaş yazılı edebiyatın oluşmasında Yakut/Saha Türk aydınların klasik dönem Rus yazarlarından yaptıkları çeviriler etkili olmuştur. Bu tür eserler sonrasında Yakut/ Saha yazar ve şairleri kendi sözlü kültürlerinden beslendikleri eserler ortaya koymuşlardır. Bölgede yaşanan etkilenme süreci tek yönlü değildir. Bölgeye gelen Rus politik sürgünler veya yabancı savaş esirleri de bölgedeki sözlü kültürden ve anlatı geleneğinden etkilenerek eserler vermiş, Saha Türkünün ve kültürünün Rus halkı, dolayısı ile diğer halklar tarafından tanınmasını sağlamışlardır. Bir savaş esiri olarak on yıldan uzun bir süre Yakutsk'ta yaşayan Vatslav Leopold Seroşevskiy, “Yakut Hikayeleri” adlı çalışmasında Saha halkının gündelik yaşamına değinirken Rus yazar ve politik sürgün Vladimir Galaktionoviç Korolenko, kısa öykülerinde her zaman Yakut/Saha Türkü bir karaktere vermiştir.

Bu tür çalışmaların temelini 1825 yılı Aralık ayında Rusya'da yaşanan Dekabrist/Aralık isyanı oluşturmuştur. Genel olarak soylu subayların katıldığı bu isyanın bastırılmasından sonra 116 isyancı subay Sibiryaya topraklarına sürülmüştür. Bu subaylar arasında Aleksandr Alekseyeviç Bestujev- Marlinskiy de vardır. Marlinskiy, 10 arkadaşı ile Yakutistan topraklarına sürgün edilmiştir. Sürgün edilen subaylar askerlik görevleri dışında dönemin iyi eğitim almış, birkaç yabancı dil bilen ve askerlik dışında başka alanlarda da eğitim almış kişilerdi. Başta Yakutsk olmak üzere Sibiryaya'nın farklı şehirlerine dağılan bu subaylar, Moskova ve Peterburg'taki aileleri, arkadaşları ile yazışmalarında yaşadıkları bu yeni topraklar, bu topraklarda yaşayan irili ufaklı halklar hakkında ayrıntılı bilgiler verdiler. Subayların bazıları yerli halkların eğitimiyle ilgilenirken bazıları da etnografi bilimine kaynaklık edecek araştırmalar gerçekleştirdiler. Örneğin Gavril Stepanoviç Batenkov, Yakutistan'ın nehirlerini inceledi, aynı zamanda bu toprakların daha adil yönetimi için projeler hazırladı. A. Bestujev- Marlinskiy'in kardeşi Nikolay da ağabeyi gibi Sibiryaya topraklarına sürgün edildi. Nikolay Bestujev burada Buryat masallarını ve şarkılarını derledi. Diğer bir kardeş olan Mihail Buryat topraklarındaki inanç sistemi üzerine çalışmalar yayınladı. Bütün bu çalışmalar ve Dekabrist isyana katılanların Sibiryaya topraklarında yaşaması, Sibiryaya topraklarının çok yönlü incelenmesini sağlamakla kalmadı, aynı zamanda Sibiryaya'nın Rusya tarafından daha iyi tanınmasına da yardımcı oldu.

Sürgün yıllarını Yakutsk'ta geçiren Aleksandr Alekseyeviç Bestujev- Marlinskiy de Saha Türk kültüründen, bu coğrafyadaki anlatı geleneğinden etkilenmiş Dekabristler arasında yer almaktaydı. Onu aynı kaderi paylaştığı arkadaşlarından ayıran temel özellik, edebî çalışmalarında Saha Türk kültüründen bu etkilenmiş bir Rus şair ve yazarı olmasındandır. Araştırmacılar, Marlinskiy'in Rus edebiyatına Saha Türk kültürüne ait bir unsuru yerleştiren ilk yazar olarak tanımlamaktadır. Makalede Aleksandr Alekseyeviç Bestujev- Marlinskiy'in hayatında Yakutsk şehri ve bölgedeki kültürden etkilenmenin yaratıcılığına katkısı, bu kültürden etkilenerek kaleme aldığı “Saatr” adlı anlatı şiir ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Saha/Yakut, etkileşim, kültür, anlatı

* Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, İzmir/TÜRKİYE m_duranli@hotmail.com ORCID: 0000-0002-4529-2700.

YAKUTISTAN/YAKUTS IN THE LIFE AND ART OF THE RUSSIAN AUTHOR ALEXANDR ALEKSEEVICH BESTUEV-MARLINSKY

Abstract

In general, the translations of the Yakut-Sakha intelligentsia by Russian writers of the classical period influenced the formation of modern written literature in the geography of Yakutia. After such works, Sakha writers and poets created works that they fed with their own oral culture. The process of influence in the region is not one-sided. Russian political exiles or foreign prisoners of war who arrived in the region also created works influenced by the oral culture and narrative tradition in the region and ensured the recognition of the Sakha Turks and their culture by the Russian people and therefore other peoples. While Vaclav Leopold Seroshevsky, who lived in Yakutsk as a prisoner of war for more than ten years, touched upon the daily life of the Sakha people in his work "Yakut Tales", the Russian writer and political exile Vladimir Galaktionovich Korolenko always paid special attention to the character of the Sakha Turk in his stories.

The basis for such studies was the Decembrist uprising in Russia in December 1825. After the suppression of this rebellion, in which mainly officers of the nobility took part, 116 rebel officers were exiled to Siberia. Among these officers was Alexander Alekseevich Bestuev-Marlinsky. Marlinsky was exiled to Yakutia with 10 friends. In addition to their military duties, the exiled officers were well-educated people of that time, who knew several foreign languages and were trained not only in military service, but also in other specialties. These officers, who traveled to different cities of Siberia, especially Yakutsk, gave detailed information about these new lands on which they lived, and about the peoples, large and small, who inhabited these lands, in correspondence with their families and friends in Moscow and St. Petersburg. While some of the officers were interested in indigenous education, some of them were doing research that could be a source for the science of ethnography. For example, Gavril Stepanovich Batenkov studied the rivers of Yakutia, at the same time preparing projects for a more equitable management of these lands. Brother A. Bestuzhev-Marlinsky, Nikolai was exiled to the Siberian lands, like his older brother. Here Nikolai Bestuzhev collected Buryat tales and songs. Another brother, Mikhail, published studies on the belief system of the Buryat people. All these studies and the fact that participants in the December uprising lived in Siberia not only provided a comprehensive study of the Siberian lands, but also contributed to a wider acquaintance of Siberia with Russia.

Alexander Alekseevich Bestuev-Marlinsky, who spent years of exile in Yakutsk, was also among the Decembrists who were influenced by Sakha-Turkic culture and the narrative tradition in this geography. The main feature that distinguishes him from his friends, with whom he suffered the same fate, is that he is a Russian poet and writer who experienced the influence of Sakha – Turkic culture in his literary works. Researchers define Marlinsky as the first writer who placed an element of Sakha-Turkic culture in Russian literature. The article will consider the life contribution of Alexander Alekseevich Bestuev-Marlinsky to creativity under the influence of the culture of the region and the city of Yakutsk, as well as the poem "Saatyr", which he wrote under the influence of this culture.

Keywords: Sakha/Yakut, interaction, culture, storytelling.

Giriş

Rus yazar ve Dekabrist Aleksandr Alekseyeviç Bestujev- Marlinskiy ile ilgili olarak üniversitelerimizde gerçekleştirilmiş bir yüksek lisans tezinde Marlinski'nin yaşamı hakkında bilgi verilirken onun Yakutistan'daki yaşamına ve Marlinskiy'in sanatında Yakutistan/Yakut (Saha) kültürünün etkisi üzerinde oldukça kısa durulmuş, yazarın daha çok Kafkasya yaşamı ve öykülerindeki Kafkasya imgesi ele alınmıştır (Kapadze, 2015).

Eserlerinin çoğunluğunda Kafkas kültürü ve insanının yaşamını ele alan Bestujev- Marlinskiy'in yaşamında ve sanatında Kafkasya'nın önemi inkâr edilemezse de onun ilk etkin yaratıcılık deneyimi, ülkesinde yaşayan diğer halklarla ilk temas noktası Yakutsk şehri ve bu şehirde yaşayan insanların sözlü kültürü olmuştur.

Nesir alanında Rus- Yakut bağlantılarını incelediği monografik çalışmasında İgor Stepanoviç Emelyanov, Yakutistan'daki halkların yaşamını ilk tasvir ederler Dekabristler olduğunu ve Yakutistan'a sürgüne gönderilen on üç Dekabrist arasında Bestujev- Marlinskiy'in "Saatr" adlı eseri ve diğer çalışmalarını Yakutistan topaklarında ürettiğini belirtmektedir (Emelyanov, 2001: 4).

Bestujev- Marlinski'nin Hayatı

Aleksandr Alekseyeviç Bestujev- Marlinskiy, diğer pek çok Rus yazarı gibi, soylu ve edebiyatla ilgili bir ailede, 23 Ekim 1797 yılında Peterburg'ta doğar. Yazarın babası Aleksandr Fedoseyeviç Bestujev (1761- 1810), subay ve yazar olarak kaynaklarda geçmektedir. Özellikle M. Ö. 6. yüzyılda yaşamış Megaralı şair Theognis'in eserlerini Rusçaya çevirmiştir (Lyubjin, 2007: 207). Theognis'in eserinde yer alan eğitimle ve gündelik hayatla ilgili görüşler Aleksandr Bestujev'i etkilemiş ve onun eğitim hakkındaki yazıları "Sankt-Peterburgskiy Jurnal" dergisinin 1798 yılı sayılarında yayınlanmıştır. Bu yazılar Peterburg'ta ilk yayınlarından beş yıl sonra (1803 yılında) "Soylu Gençliğin Askeri Eğitimi" (Opit Voennogo Vospitaniya Otnositelno Blagorodnogo Yunoşestva) adıyla kitap olarak yayınlanmıştır.

Babasının iyi eğitilmiş ve soylu olmasına karşın Bestujev'in annesi Praskofya Mihaylovna sıradan bir köylü kızıdır.

Bestujev- Marlinskiy, çocukluğunu kalabalık bir ailede, dört erkek kardeşi ve üç kız kardeşi ile geçirir. Aleksandr Bestujev ile birlikte erkek kardeşleri Nikolay, Mihail, Petr ve Pavel de askerlik mesleğini seçmişlerdir. Erkek kardeşlerin pek çok açıdan gelecekteki kaderleri, birkaç küçük farklılıkla, birbirine benzemektedir. En küçük erkek kardeş Pavel, İran seferinde yaralanmış, bu yaralanma sonrasında yaşadığı psikolojik sorunlar nedeniyle hem askerlik mesleğinden çekilmiş hem de Dekabrist isyanına katılmamış ve sürgüne gönderilmemiştir (Kuleşov, 1986: 5).

Askerlik görevini yaptığı sırada Aleksandr Bestujev, bir taraftan da edebi çalışmalara katılır. Başlangıçta sadece Bestujev adını kullanan yazar daha sonra çalışmalarında Bestujev- Marlinskiy soy adını kullanmaya başlar. Mihaylova, bu soyadının yazarın Petergof'taki dairesinin karşısında yer alan Marli gölünden etkilenecek aldığını (Mihaylova, Hitrova, 2017: 57), Safronov, Bestujev'in askerlik görevi sırasında Marli sarayından az uzakta Petergof'ta bulunduğunu ve edebî çalışmalarında kullandığı Marlinskiy adını buradan aldığını belirtmektedir (Safronov, 1975: 10).

Soy adının kaynağı ne olursa olsun Marlinskiy soy adı yazarın, edebî ürünler veren diğer kardeşleri ile karıştırılmasını engellediği anlaşılmaktadır.

Dekabrist/Aralık İsyanı

Rus tarihinde Aralık 1825 tarihi Aralıkçıların (Dekabristlerin) isyanı olarak tanımlanmaktadır. Bu isyanı hazırlayan pek çok neden olduğu bilinmektedir. Bu nedenlerden bazıları Rus devlet yapısının kölelik kurumunu kaldırmaması, sarayın toplumdaki, özellikle aydın kesimden uzak kalması olarak tanımlanabilir. Rusya'da bu isyan hareketi üzerine yazılmış pek çok çalışma olduğu bilinmektedir. Bu konuda çalışan Rus tarihçi Nikolay Leonoldoviç Rubiñşteyn, bu hareketin temelinde değişen dünya ve kapitalist üretim koşullarına Rus devletinin uyumsuzluğunun yer aldığını belirtir. Onun verdiği istatistikî verilere göre, 1804

yılında Rusya'nın bütününde 2. 423 fabrika ve bu fabrikalarda çalışan 95. 202 işçi vardır, ortalama her fabrikaya 40 işçi düşmektedir. 1761 yılında ise ülkedeki her fabrikada ortalama 105 işçi çalışmaktadır (Rubinşteyn, 1927: 17). Bu kölelik hukukunun devam etmesi, şehirlerin gerektiği kadar büyümemiş ve sanayinin gelişmemiş olmasının sonucudur. Bu durum ise hükümete, sisteme karşı bir hoşnutsuzluğun hem halk hem de aydın kesim arasında gelişmesine neden olmuştur. Ordudaki soylu kökenli ve demokrat askerler tarafından gerçekleştirilen isyan aralık ayında gerçekleştirildiği için “Aralıkçılar/Dekabristler İsyanı” olarak tarihe geçmiştir.

Araştırmacı Safronov da bu isyanın nedenlerini Rubinşteyn'e benzer bir şekilde açıklamaktadır.

“Dekabristlerin isyanı, Rus toplumsal sürecinin iç taleplerini yansıtan ve zamanın tarihsel gereklerinden doğmuş, kölelik hukukuna ve mutlakiyete karşı Rusya'daki ilk devrimci çıkıştır... Dekabristler çürüyen toplumsal sisteme karşı savaştılar ve kapsamlı reform planları hazırladılar” (Safronov, 1975: 4).

İsyanın sürecini ayrıntılı bir şekilde aktaran Akdes Nimet Kurat, I. Aleksandr'ın ölümünden sonra tahta kimin geçeceği ile ilgili tartışmaların bu isyanın kıskırtıcısı olduğunu belirtir. Özellikle soylu sınıftan gelen askerlerin tahta meşru varis olan Konstantin'i görmek istemelerine karşın, Konstantin'in kendi isteği ile feragat etmesi sonucu tahta Nikola'nın geçtiğini belirtir. Nikola'yı kabul etmeyen askerlerin direnişi kanlı bir şekilde bastırılır. Rus eski takvimine göre 14, yeni takvime göre 26 Aralık 1825, “Rusya tarihinde ilk defa olmak üzere, Çarlık rejimine karşı açık bir demonstrasyon (nümayiş) ve silahlı ayaklanma vuku bulmuştu” (Kurat, 1987: 317)

Bir günlük isyan aynı günün gecesinde bastırılmıştır. Dönemin ilerici fikirlerinden esinlenmiş, kölelik hukukunu tasviye etmek ve mutlakiyeti yok etme sloganlarıyla isyan eden soyluların en seçkinleri çarlık tarafından ağır cezalara çarptırılmıştır (Safronov, 1975: 6).

Dekabristlerin Yargılanması ve Sürgün

Çar yönetimi, 1825 yılında kanlı bir şekilde bastırılan isyana katılanlardan sağ kalanları bir süre mahkûm olarak hapisanelerde tutmuş, ancak 1826 yılında yargı sürecini başlatmıştır. 1826 yılı yazında 121 kişi Dekabrist harekete katılma suçlaması ile yargılanmış, bu yargılama sonucunda beş kişi idam edilmiş, geri kalanlar sürgün ve çalışma cezalarına çarptırılmıştır. Sürgün cezalarının kesinleşmesinden sonra, 1826 sonbaharından 1828 yazına kadar Yakutistan topraklarına 10 Dekabrist gönderilmiştir, bu kişiler arasında Bestujev de yer almıştır (Popov, 2009: 237).

Sibirya'daki Dekabrist hareketin temsilcileri ile ilgili olarak ayrıntılı çalışmalar gerçekleştiren Safronov ise sürgün sayısını on üç olarak belirlemiştir. Ona göre, Marlinskiy dışında N. Bobrişçev- Puşçin, A. Andreyev, N. Muravyev- Apostol, A. Vedenyapın, N. Zaikin, N. Nazımov, İ. Zagoretskiy, S. Krasnokutskiy, V. Golitsın, N. Çijov, Z. Çernişev ve P. Vıgodovskiy sürgün edilenler arasındadır (Safronov, 1955: 41).

Tarihçi Popov, çarlığın sürgüne gönderdiği Dekabristlerin aralarındaki iletişimi kesmek için onları farklı yerleşim birimlerine yerleştirdiklerini belirtmektedir. Bestujev- Marlinskiy başkent Yakutsk'ta kalırken, diğer sürgünler Sredne- Kolımsk, Veerhne- Vilyuysk, Verhoyansk, Verhne- Kolımsk, Olekminsk gibi bölgelere gönderilmiştir (Popov, 2009: 238).

Yakutistan'ı Görmeden Yazılan Bir Şiir

Genel olarak Yakut/Yakutistan temasının Rus edebiyatına girme süreci Dekabrist hareketin önderlerinin Yakutistan'a sürgün edilmeleri ile başladığı bilinmektedir. 1824 yılında Dekabristlerin önderi sayılabilecek olan Kondratiy Fedoroviç Rıleyev'in (1795- 1826) “Voynarovskiy” adlı anlatı şiirini yayımlar. Şiir, Rusya'yı “Halklar Hapishanesi”ne dönüştüren rejime karşı bir isyan niteliğindedir. Gerçekte anlatı şiirin yazarı Rıleyev Yakutistan'da hiçbir zaman bulunmamış, Yakutistan'da yaşayan insanlarla yaptığı görüşmelerden ve okuduğu yazılardan hareketle eserini oluşturmuştur. Rıleyev, Dekabrist hareketin önderlerinden biri olarak tanımlandığı için idam edilen beş Dekabrist arasında yer alır ve 25 Temmuz 1826 yılında idam edilir (Kanayev, 1965: 9).

Bu anlatı şiir üzerine çalışırken Rıleyev, yirmili yılların başlarında dergilerde sıkça çıkan Kuzey Sibirya'da seyahat eden seyyahların eserlerini incelemiştir. Görünüşe göre, Rıleyev, Müller'in (Müller, onun anlatı şiirinin baş kahramanı ile karşılaşmış ve onunla sohbet etmiştir) "Sibirya Krallığının Tasviri" adlı ünlü eserinden ve belki de Dekabristlerin büyük öncülü Radışçev'in 1811 yılında yayınlanan çalışmasından da yararlanmıştı (Çukovskaya, 1951: 27).

"Voynarovskiy" anlatı şiiri Rus edebiyatında Yakutistan'ı görmeden yazılmış, fakat Yakut temasını ele alan ilk büyük eser olarak kabul edilmektedir. Aleksandr Grigoryeviç Tseytlin'den (1901- 1962) alıntı yapan Kanayev "Yakut toprağını keşfeden Rıleyev, "Voynarovskiy" ile Bestujev- Marlinskiy'e ve diğer Dekabristlere yol açmıştır" (Kanayev, 1965: 10) demektedir.

Eser, 1824 tarihinden itibaren farklı tarihlerde tekrar tekrar yayınlanmıştır. Bizim ulaşabildiğimiz 1906 tarihli yayın eserin müstakil yayını şeklindedir. Bu eserde 3- 35 nolu sayfalar arasında anlatı şiirin metni ve 36- 39 nolu sayfaları arasında Bestujev- Marlinskiy tarafından kaleme alınan Voynarovskiy'in kim olduğu hakkında bilgi içeren biyografik bölüm yer almaktadır.

Adına bir anlatı şiir yazılan Ukrayna kökenli Andrey İvanoviç Voynarovskiy (1680- 1740), çocuğu olmayan eniştesinin himayesi altında iyi bir eğitim almış ve daha sonra sarayda görevlendirilmiştir. Gerek eniştesi gerekse kendisi Ukrayna'nın Rusya'dan ayrılmasına yönelik bir politika gütmüşler, eniştesinin ölümünden sonra tutuklanan Andrey Voynarovskiy yedi yıllık hapis cezasından sonra 1723 yılı sonbaharında ömür boyu sürgün cezası ile Sibirya'ya gönderilmiştir. Voynarovskiy, 1740 yılında hayatının hemen hemen on yedi yılını geçirdiği Yakutsk şehrinde ölmüştür.

Tarihçi Gerhard Friedrich Müller (1705- 1783), Sibirya'da bulunduğu 1736- 1737 yıllarında Voynarovskiy ile karşılaşmış, onun yalnızlık içinde olduğunu, bildiği yabancı dilleri ve soylu yaşamı unutmuş olduğunu belirtmiştir (Bestujev, 1906: 38).

Rıleyev'in "Voynarovskiy" adlı anlatı şiirinde şairin hiçbir zaman bulunmadığı Yakutsk ve çevresi bir karamsarlık halesi içinde aktarılır. Daha eserin başında okuyucu kendini uzak ve terk edilmiş topraklarda bulur. İlk dizelerde bu toprakların sürgünlerin hapisanesi olduğu, "geniş hapisane" ifadesi ile verilir.

Engin Lena'nın kıyısında,

Karlar ve tipiler ülkesinde,

Kütük duvarlı damlar

Ve evlerin uzun sırası belirir.

Bunların çevresinde karlar arasında

Çam ağaçlarından bir parmaklık yükselir.

...

Her zaman katı ve vahşi

Ülkenin inatçı doğası;

Kızgın nehir böğürür,

Hava sık sık kudurur,

Her zaman karanlık bulutlar...

Ülkedeki hiç kimsenin umudu yoktur,

Sürekli ve soğuk kıştan korkanlar,

Bu geniş hapishanenin mahkûmlarını ziyaret etmezler

(Rıleyev, 1906: 3- 4).

Şiirde Voynarovskiy'in yaşadığı hüznün ve ömür boyu sürgün cezasından dolayı doğduğu topraklara bir daha dönemeyeceği onun vatanına duyduğu özlem ile dile getirilir:

Hey, vatanım! Tarlalarım!

Sizi bir daha göremeyeceğim!

Siz, atalarımın kutsal mezarları,

Bu sürgün kucaklayamayacak sizi! (Rıleyev, 1906: 5).

Anlatı şiir temelde Voynarovskiy ve Müller'in konuşması üzerinde yoğunlaşır. Eserde tek bir yerde bu coğrafyanın yerli halkları olan Yakut, Yukagir, Tunguz gibi halkların adı geçer:

Çokça vergi ödeyen

Yakut ve Yukagir bozkırdadır,

Sibirya'nın koruyucusu

Uzun mızraklı Tunguz ormanda (Rıleyev, 1906: 4).

1824 yılında Yakut toprağında hiçbir şekilde bulunmamış Rıleyev tarafından yazılan bu şiir, Rus edebiyat tarihinde ilk kez Yakut adının geçtiği şiir olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca bu şiirin hayatının son dönemini Sibirya'da sürgün olarak yaşayan ve 1740 yılında Yakutsk'ta ölen Voynarovskiy'e adanmış olması, Rus siyasi tarihindeki sürgün politikasının ne kadar eski olduğunu göstermesi açısından da önem taşımaktadır.

Bestujev- Marlinskiy'in Yakutsk'taki Hayatı

Bestujev- Marlinskiy'in hayatını tarihsel dönemlere ayırarak inceleyen araştırmacı Sergey Golubov, Yakutsk'taki dönemi Ekim 1827- Temmuz 1829 başlığı altında verir. Onun verdiği bilgilere göre, sürgünleri bölge başkanı Myagkov karşılar ve bir tek Bestujev- Marlinskiy'in Yakutsk'ta kalacağını bildirir. Bestujev- Marlinskiy, delik deşik bir eve yerleştirilir, "...o kadar garip bir şekilde inşa edilmiş bu evin bütün dış duvarları pencerelerden ve hatta kapılardan oluşmakta, iç duvarları ise ocaklardan oluşmaktadır" (Golubov, 1960: 280)

Bu olumsuz koşullar şairin iç dünyasını etkiler, annesine yazdığı mektupta Marlinskiy şöyle yazar: "*Kaynakların yetersizliği beni çalışmaktan alıkoymuyor, zira burada klasik bir kitap yok, fakat elbette uzun süreli tembellik de ağırlığımı bırakıyor. Kendi kendimi suçluyor ve düzeleceğime söz veriyorum*" (Golubov, 1960: 281- 282).

Bestujev- Marlinskiy Yakutsk için şunları yazmıştır: "Şehrimizin tamamı ahşap, sadece taş bir ev parıldıyor... Eski plandaki evler dışarıdan korunaklı değil, içerisi hakkında da bir şey söylenemez: her yerde pencereler veya kapılar veya ocaklar. ...rüzgâr esiyor, ben de haklı olarak hangi duvarı keseceğimi, bu büyük evde nerede oturacak yer bulacağımı bilmiyorum. Yeni yapılan evler plan olarak daha uygun. Sokaklar geniş ve düz. Altı kilise var. Onlar, sıradan bir mimaridedir. Halk dindar, fakat ahlaki olarak diğerlerinden daha iyi değil. Şehir bahçesi geniş kare planlıdır. Çok dükkân, az mal var" (Prohorov, 1926: 199; Safronov, 1975: 7).

Bütün bu olumsuz koşullara rağmen Bestujev- Marlinskiy'in Yakutlara ve onların sözlü kültürüne ilgi duymaya başlamasını, Kanayev, Alman bilim adamı Erman'ın notlarından da yararlanarak açıklar: "O Yakutların pek çok geleneğini kaydetti ve resmetti ve yaşamının sonunda Yakutların dilini ve onların yaşamıyla bağlantılı etnografik sorunları incelemeyi düşündüğünü belirtmişti" (Kanayev, 1965: 12).

Popov'un düşüncesine göre, "Saf bir romantik olan Bestujev zaferlere ve sıcak çatışmalara alıştı, Yakutistan'ın gündelik yaşamı onu eziyordu. O yaşamdan uzaklaştı ve ruhunu edebi çalışmalarda teselli etmeye çalıştı. O şiirler yazdı, kahramanlık şiiri tarzında bir şeyler yazmaya başladı..." (Popov, 2009: 238).

Bestujev- Marlinskiy'in İlk Şiir Çalışmalarında Yakutistan ve Yakut Kültürü

1929 yılında ilk cildi yayınlanan "Sibirya Sovyet Ansiklopedisi"nde Bestujev- Marlinskiy'inn yanı sıra kardeşleri Mihail Aleksandroviç Bestujev (1800- 186), Nikolay Aleksandroviç Bestujev (1791- 1855)

hakkında da bilgiler yer almaktadır. Marlinskiy ile ilgili maddede onun Aralık 1827'den Ocak 1829'a kadar Sibiryada bulunduğu süre kısa olmasına karşın onun yaratıcılığında belirgin bir iz bıraktığı vurgulanmış, makalede genel hatlarıyla üzerinde durduğumuz iki şiiri ve bazı yazılarından bahsedilirken özellikle "Saatır" adlı anlatı şiirin konusunun Yakut folklorundan alınmış bir konu olduğu belirtilmiştir (Bestujev, 1929: 290).

Popov, bölgeye gelen Dekabristlerin bölge kültürünü incelemeleri sonucu oldukça önemli çalışmalar yayınlanmıştır. Örneğin Bestujev- Marlinskiy'in "Saatır" adlı anlatı şiiri, "Yakutların yaşamını ve inançlarını anlatmakta ve Rus insanını Kuzeyli Yakutla tanıştırmamızın ilk denemesi niteliğindedir" (Popov, 2009: 239).

Bir taraftan bu uza topraklarda edebiyat çalışmalarına devam eden Bestujev- Marlinskiy, vatanına, akrabalarına büyü bir özlem duymaktadır. Onun "Buluta" adlı şiiri, bu özlemin hüznüyle, karamsarlıkla birleşmiş bir örneğidir.

*Benim kaderim gibi,
Parılda, süzül,
Vatanımdan uzakta
Esaret içinde yok olacağım*

Şebutuy

Bestujev- Marlinskiy'in Yakutsk'ta Mayıs 1829 tarihinde "Şebutuy" adıyla yazdığı ilk şiir, 1831 yılında Moskovskiy Telegraf dergisinin 12. Sayısında 425- 426 nolu sayfalar arasında yayınlanmış ve şiirin yazıldığı yer olarak İrkutsk şehri gösterilmiş, şiirin bu ilk yayınında yazarın adı belirtilmemiştir (Bestujev- Marlinskiy, 1981: 553). Kaynaklar Haziran 1829 tarihine kadar şairin Yakutsk şehrinde bulunduğunu belirtmektedirler, bu durumda mayıs ayında sürgün kararında yumuşama olduğu şairin farklı şehirlere seyahat ettiği düşünülebilir.

Bu şiir, ilk bakışta Yakutsk şehri yakınlarına uzantıları devam eden Stanoviy dağ sırasındaki bir çağlayanın tasvirini içermektedir. Gerçekte araştırmacılar bu şiirin şairin içinde bulunduğu ruh halinin yansımasını içerdiğini ileri sürmektedirler. Şiir çağlayanın genel tasviri ile başlar.

*İnle, şarılda, bozkırın seli,
Sonsuz Şebutuy,
İstediğin yükseklikte parılda
Ve köpüklü buklelerinle dalgalan! (Bestujev, 1981: 369)*

Şiirin onuncu dördlüğünde şairin bu çağlayan ile kendisi arasında kurduğu benzerlik şu şekilde ifade edilmektedir.

*Sana benzer, gururlu, gürültülü,
Ülkemin kayalıklarından
Deli bir ihtirasla sınırları çizilen
Ben yok oluşun girdabına düştüm (Bestujev, 1981: 370).*

Elbette bu benzerliğin sınırları vardır. Şair için bir çağlayandaki suyun düşüşü, ilk bakışta olumsuz bir anlam içerse de düşen damla kutsal bir ışıkla parıldar, fakat şairin düşüşünde ise bir parıltı değil, bir karartı söz konusudur.

Neden benim düşüşüm

Senin düşüşünün dumanı gibi

Kutsal affedişin halesin

Kendi ışığıyla aydınlatmıyor (Bestujev, 1981: 371).

Bestujev- Marlinskiy’in Bir Yakut Efsanesinden Hareketle Kaleme Aldığı “Saatır” Anlatı-Şiiri

Bestujev- Marlinskiy’in “Şebutuy” adlı şiirden sonra yazdığı anlatı- şiir “Saatır”, Yakutsk’ta bulunduğu dönemde dinlediği bir efsaneden hareketle oluşturulmuştur. Bestujev- Marlinskiy, şiirine başlık olarak “Saatır” adını verse de yaygın efsane konusu “Lookut ve Nurgusun” adı ile bilinmektedir.

Efsane şu şekilde özetlenebilir: Nurgusun adlı genç kızın varlıklı ailesi kızlarını fakir gence vermeyi reddederler. Nurgusun hastalanır, çok geçmeden ölür. Ailesi kızı toprağa verir, o gün kızın sevgilisi Lookut mezarın başına gelir, mezarı kazar. Ölen kız canlanır ve bir süre sonra tamamen iyileşir. Artık kızın ana babası kızlarının fakir genç ile evlenmesine izin verirler.

Kanayev, Bestujev’in “Saatır” adlı anlatı- şiirinin unutulmuş bu efsanenin varyantlarından biri olabileceğini belirtir. Eser ilk olarak 1831 yılı “Sın Oteçestva” dergisinde (cilt XIX, No 18) yayınlanır, daha sonra 1838 yılında yazarın toplu eserlerinin XI. cildinde yer alır (Kanayev, 1965: 14).

Bestujev- Marlinskiy’in dinlediği bu efsane, onun tarafından konuda bazı değişikliklerle edebiyata taşınır. Marlinskiy’in anlatı- şiirinin konusu şu şekildedir. Genç evli bir kadın prens Buydukan’ı sever. O sevmediği, zorla evlendirildiği kocasından kurtulmak için kendini ölmüş gibi gösterir. Buna inanan koca karısını Lena nehrinin kıyısında bir ormanlık alanda gömer. Gece Saatır’ın mezarı başına prens Buydukan gelir. Fakat yapılanlara gücenen yer ruhları gömüleni vermezler, aksine suçluları cezalandırırlar, Saatır ve Buydukan ölür.

Yakut folklor geleneğinden belirgin şekilde yararlanan bu anlatı- şiirde Saatır’ın sesi kar altından akan derenin şırıltısı ile karşılaştırılır, Saatır’ın sevinci kuzey ışığının parıltısı olarak tanımlanır. Eser Yakut sözlü halk yaratıcılığına ait bir eserin (efsane) şiirsel işlenmesi alanında ilk deneme olduğu için de değerlidir (Kanayev, 1965: 16).

Eserin 1831 yılındaki ilk yayımında Bestujev- Marlinskiy, eserinin daha iyi anlaşılması için metnin sonunda on dipnot verir. Bu dipnotlardan önce eserin bir Yakut masalından esinlenilerek yazıldığını ve Saatır adının Saha Türkçesinde “oynak”, “oyunu seven” anlamına geldiğini belirtir.

Anlatı şiirin 11- 12 nolu dizelerinde

Sussun, davulların acınası sesi

Ve büyü ve dua konuşsun! (Konşins vd., 1906: 254).

Dizesinin sonunda yer alan ilk dipnotta Bestujev- Marlinskiy, Yakutların şimdiki hastalıklarda şamanları çağırma geleneğini terk etmediklerini, fal, tedavi ve dualara şaman davullarının ve haykırıışların eşlik ettiğini belirtir. Daha sonra şair, Saatır’ın insanı etkileyen sesini tanımlamak için 15 – 17 nolu dizelerde

Kar altındaki derenin şırıltısı

Uzak bir çingırağın metal sesi gibi

Saatır'ın sesi havada süzülüyor (Konşins vd., 1906: 255).

Geçen çingırak kelimesinin at koşumlarına eklenen küçük çan olduğunu iki nolu dipnotla açıklar.

Şair, Saatır'ın öldüğünde nasıl gömülmek istediğini 31- 34 nolu dizelerde belirtirken 32 nolu dizede geçen “tabut” kelimesini bir dipnotla açıklama gereği duyar.

Ruhlara, cinlere eğlence olsun diye,

Tabutumu ormanın tepesine asma.

Doğduğum topraklarda bir mezar kaz bana

Üzerini büyük bir çatı ile ört (Konşins vd., 1906: 256).

Yazar bu dizede verdiği dipnotla eskiden tabutların ağaç dalları arasına yerleştirildiği veya ölenin içi oyulmuş kütüklere konularak ağaç dalları arasına konulduğunu belirtmektedir. Mezar yapıları ile ilgili bu bilgi dönemin Rus okuyucu için oldukça ilgi çekicidir. Yine eserde yer alan altı nolu dipnot da mezar kültürü hakkında ayrıntılı bir bilgi daha yer almaktadır.

Ve rüzgâr çürüten ormanı uyandırırken

Şamanların tabutları sallanır (Konşins vd., 1906: 254).

Bu dizede de geçmişte uygulanan ağaçlara gömme geleneğinin yakın zamana kadar şamanlar için geçerli olduğu, şimdi de Yakutistan'ın uzak bölgelerinde bu şekildeki şaman tabutlarının görülebileceği şair tarafından belirtilmiştir.

Eserin sonunda yer alan dipnotlar eserin anlaşılması kolaylaştırmak için oldukça faydalı olmuş ve aynı zamanda daha sonraki Yakut araştırmalarına ilginin de artmasını sağlamıştır.

Bestujev- Marlinskiy'in sanatsal düşünce sisteminin ve estetik ilkelerinin şekillenmesinde diğer farklı ülke yazar, şairlerinin özellikle de W. Shakespeare'nin etkisi olduğunu ileri süren edebiyat tarihçisi, araştırmacı Yuriy Davidoviç Levin, Bestujev- Marlinskiy'in Aleksandr Sergeyeviç Puşkin'e yazdığı 9 Mart 1825 tarihli mektupta İngiliz edebiyatını yuttuğunu, Shakespeare'nin onu düşünmeye ve tükenmez bir kaynak olan doğaya dikkat etmeye yönelttiğini yazdığını ileri sürmektedir (Levin, 1988: 8). Aynı zamanda Bestujev- Marlinskiy, Rus yazar Aleksandr Sergeyeviç Griboyedov ile sohbetlerinde “Shakespeare'nin her piyesi insan ihtiraslarının tarihi için önemli, büyük bir düşünce birimi taşımaktadır... Ben bu kadar güçlü bir dile ve farklı düşüncelere sahip dünyada başka bir yazar tanımıyorum” (Levin, 1988: 8- 9).

“Saatır” adlı anlatı- şiir bazı yönleriyle Shakespeare'nin “Romeo ve Juliet” adlı eserine benzediği ileri sürülebilir. Farklı sosyal kesimlerden gençlerin aşklarına karşı çıkış motifinin evrensel bir motif olması ve pek çok halkın sözlü kültüründe, yazılı edebî ürünlerinde benzer motifin yer alması, Bestujev- Marlinskiy'in Rus edebiyatına taşıdığı bu eserin değerini düşürmeyecektir.

“Saatır” anlatı şiirindeki folklor motiflerini inceleyen Dişkant, bu esredeki at motifinin kullanımının temel nedeni olarak Yakut sözlü kültüründe ve gündelik yaşamında atın kutsallaştırılmış olması ve Marlinskiy'in de bundan etkilenmesi olduğunu belirtmektedir. Eserde at motifi ile üç kez karşılaşıldığını, özellikle eserde ikinci sırada yer alan at motifinin daha şiirsel bir kullanım içerdiğini belirtir: “Atlar bizi uzaklara götürüyor, bozkırın rüzgârı onlardan kalan izleri siliyor” (Dişkant, 2014: 71).

Saatir'in Daha Sonraki Sanat Çalışmalarına Etkisi

İlk olarak Bestujev- Marlinskiy tarafından yazılı edebiyata taşınan bu konu, daha sonraki çalışmalara da etkiye bulunmuştur. Bu efsane çalışmalarında Aanıstırap Cüöge adını da kullanan Yakut yazar Nikifor Kirikoviç Sedalişçev (1913- 1944) tarafından “N’urguhun uonna Lookuut” (Nurguhun ve Lookuut) adıyla 1938 yılında Latin alfabesi kullanılarak Yakutsk’ta 32 sayfa olarak yayınlanmıştır. Bu efsane yayımından hareketle dramaturg Timofey Egoroviç Smetanin (1919- 1947) efsaneyi dört perdelik bir eser olarak tiyatroya uyarlamıştır. Eserin girişinde bu eserin halk efsaneleri motiflerine göre kurgulandığı, ilk olarak 1956 yılında P. A. Oyunskiy Yakutsk Müzikal Dram Tiyatrosu’nde sahnelendiği, eserde fakir Naragan’ın oğlu Lookut’un zengin Basıkkı’nın kızı Nurgusun ile aşkının anlatıldığı belirtilmektedir (Smetanin, 1962: 2). Smetanin tarafından kaleme alınan bu eserde iki genç de bekârdır, konu yasak aşk üzerine değil, farklı sosyal kesimden insanların aşkı üzerine kurulmuştur. Daha sonra eser şair Künnük Urastırov (Vladimir Mihayloviç Novikov- 1907- 1990) tarafından opera için düzenlenmiş ve Suorun Omolloon (Dmitriy Kononoviç Sivtsev- 1906- 2005) tarafından işlenerek operada sahnelenmiştir.

Bestujev- Marlinskiy’in Yakut Kültürü Üzerine Diğer Çalışmaları

Şiir ve anlatı- şiir dışında Yakut teması ile ilgili olarak Bestujev- Marlinskiy tarafından coğrafi, tarihi ve etnografik içerikli bir dizi makale de yazılmıştır. Araştırmacılara göre, bu yazılar romantik içeriklerinin yanı sıra realistik yönelime de sahip araştırma yazıları olarak tanımlanmaktadır.

Araştırma niteliğindeki bu tür yazılar Yakut araştırmacı Nikita Petroviç Kanayev tarafından ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Kanayev, Bestujev’in diğer yazıları arasında en etkileyici olanının “Sibirya ile İlgili Hikayelerden Bölümler” (Otrivki İz Rassakazov o Sibiri) başlıklı yol notları şeklinde yazılmış çalışması olduğunu ileri sürmektedir.

“Bu çalışmada eski Yakut yaşamı bütün yönleriyle yer almaktadır. Yazar, Yakutsk’tan Srednekolımsk ve Ohotsk’a giden tüccar kervanlarını tasvir ederken Kuzey’deki halkların yaşamı hakkında da bilgi verir” (Kanayev, 1965: 17). Ayrıca bölgede yaşayan diğer halkların yaşamı ile ilgili etnografik bilgilerin, geleneklerin tasvir edildiği bu çalışmada Yakutistan coğrafyası “ıssızlık krallığı” olarak tanımlanır. “Bu ıssızlık krallığında sizin biri ile karşılaşmanız şaşırtıcıdır. Bu yaban ördeği avlamak için yayını germiş, yıkılmış bir ağaç kütüğüne yaslanmış ya bir Tunguzdur ya ağını atmak için kürek çeken bir Yakuttur ya da kayalıkta yer alan bir patikadan giden bir atlıdır, ona ürküntüyle bakarsınız” (Kanayev, 1965: 18).

Kanayev, bu yazıda genel olarak açgözlü yağmacı Rus tüccar tipi verildiğini, Rus tüccarın bir avcının çadırına geldiğinde ilk işinin ev sahibine votka ikram etmek olduğunu, fakir avcılarının kalitesiz ve ucuz mal için en iyi kürklerini verdiklerini, bazen bir tüccarın bir bardak votka karşılığında siyah tilki kürkü aldığını belirtir (Kanayev, 1965: 18).

Ayrıca bir tüccardan Bestujev Marlinskiy’in dinlediği trajik olay oldukça ilginç bir üslupla aktarılmıştır.

“Ben eskiden beri tanıdığım Tunguz avcıyı görmek istedim. Onun nerede kışladığını biliyordum... Dosdoğru çadırına gittim. Yaklaştım, duman yoktu. Bu ne demektir? İçeri girdim, kalbim durdu! Karısı emzikli çocuğun üzerine kapanmış yerde yattıyordu ve kurumuş memeden süt bulamayan çocuk ölmüştü. Büyük kız sönmüş ocağın yanında ayakta duruyor ve belki de ateşi canlandırmak istiyordu, fakat zayıflığından dolayı üfleliyordu. On iki yaşlarındaki erkek çocuk bir ayakkabının derisini kemiriyordu... Çadırın sahibi avda tipide ölmüştü, ailesi ise açlıktan ölüyordu, biz ocağın yakınlarında bir köpeğin yaş derilerini bulduk, başka bir yiyecekleri olmadığı için onu yemişlerdi” (Kanayev, 1965: 18- 19).

Kanayev’in çalışmasından alıntı yaptığımız bu yazı, Bestujev- Marlinskiy’in kısa bir süre kalmış olmasına rağmen iyi bir gözlemci olduğunu ortaya koymaktadır.

Bestujev- Marlinskiy, Yakutsk şehri ve civarındaki Tunguzları oldukça iyi gözlemlemiştir.

“Tunguz fakir, şerefli ve misafirperverdir, diye yazar gün boyu akşama kadar bir av peşindedir, o çoğunlukla üçüncü gün amacına ulaşır, fakat son lokmasına kadar misafiriyle paylaşmaya hazırdır” (Kanayev, 1965: 19).

Bestujev Marlinskiy’in Yakut kültürü üzerine yazdığı diğer bir yazı Isıah bayramı ile ilgilidir.

“Sibirya Adetleri. Isıah” (Sibirskie Nravı. Isıah) başlıklı ve oldukça kısa olan bu yazının ilk satırlarında törenin açılışının şamanlar tarafından yapıldığına işaret edilmektedir.

“Üç şaman ateşe yaklaştılar... onlar ruhların sürülerine zarar vermemesi, onlara salgın hastalık ve yıkım göndermemeleri için dua ettiler. Şamanlardan her biri büyük ağaç kaplardan bir kepece kırmızı alarak onu ateşe saçtılar” (Bestuev- Marlinskiy, 1838: 265).

Bu bayramda ve benzer şöenlerde Yakutların birlikte dans etmekten zevk aldıkları “osuohay” dansının da gerçekleştirildiği Bestujev- Marlinskiy'in yazısından anlaşılmaktadır. Bu kısa yazısında dansın yanı sıra giyinme biçimleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

“Dans eden denizcilerin bağırıışlarına benzeyen sıradan bir melodi eşliğinde birbirlerinin ellerinden tutup dans için bir daire oluşturdular. Bu dans daire olarak bir tarafa gitme şeklindeydi... Yakut giysisi oldukça güzeldir: kısa yarım kaftan, kırmızı çuha ile süslenmiş, ipek kuşak ve kırmızı keçe çizmeler” (Bestujev- Marlinskiy, 1838: 267).

Elbette bir etnograf titizliğine sahip olmayan Bestujev- Bestujev- Marlinskiy'in anlatımında belirgin bir hiciv gözlemlenmektedir. Özellikle yeme alışkanlığı ile ilgili gözlemi bu hicvin sınırlarını göstermesi açısından ilginçtir.

“Her Yakuttan bir kahraman olabileceği daha basit bir şekilde yemek yeme ile ortaya çıkmaktadır. Biri bir seferde bir boğanın dörtte birinden fazlasını yer, diğeri bir seferde 30 funt erimiş yağı içer, üçüncüsü dudaklarını çekmeden bir buçuk litre içer: bu elastik bir mideyi kanıtlar... oku havaya atan bir genç o yere düşmeden beş sazani yiyip bitirdi. Arkadaşları şaşırmadılar, gıpta ile ona bakılar” (Bestujev- Marlinskiy, 1838: 269)

Bestujevlerin Kaderi

Aleksandr Aleksandr Bestujev- Marlinskiy'in erkek kardeşi Nikolay Bestujev de ağabeyine benzer bir kaderi yaşamıştır. Nikolay Bestujev, kardeşi gibi Sibirya'ya sürgüne gönderilmiş, pek çok hikâye yazmış ve sürgün bulunduğu Buryatistan topraklarını incelemiştir. Onun “Kaz Gölü” başlığı ile yazdığı makale Buryatistan'ın doğal ve etnografik tasvirini içermekte, makalede fauna ve flora dışında inançlar ve törenler de yer almaktadır. Nikolay da kardeşi gibi 1855 yılında Sivastopol'da yaralanıp ölür (Levkoviç, 1983: 18).

Bestujev kardeşler arasında Aleksandr Bestujev- Marlinskiy'in edebî çevrelerde daha çok tanınmasının nedenini Fedorov, şu şekilde açıklamaktadır. “Aleksandr, K. F. Rıleyev ile birlikte Polyarnaya Zvezda (1823, 1824 ve 1825 yıllarında üç kitap) adlı çalışmayı yayınlamış ve bu çalışmada yer alan hikâyeleri, Rus edebiyatı üzerine yazıları ve daha sonra otuzlu yıllarda Marlinskiy adıyla Kafkasya'da yazdığı roman ve hikâyeleriyle ünlenmiştir” (Fedorov, 1988: 93).

Değerlendirme

Aleksandr Aleskeyeviç Bestujev- Marlinskiy, kısa, fakat renkli bir hayat sürmüş Rus yazar ve şairi olarak tanımlanabilir. Bu kısa ömür içinde onun Yakutistan'da coğrafyasında sürgün hayatı yaşamış olması, sanatsal yaratıcılığında yeni bir evrenin açılmasını sağlamıştır. Dekabristlerin isyanına katılmadan önceki dönemde de Bestujev- Marlinskiy'in edebi çalışmaları olduğu bilinmektedir. Bu edebi çalışmalar onun Dekabrist harekete yakınlığını gösteren ve sıradan Rus yaşamındaki olaylarla bütünleşmiş eserlerdir.

Bestujev- Marlinskiy, Dekabrist isyana katılmakla suçlanmasından ve Sibirya'ya sürgüne gönderilmesinden sonra Rusya'nın topraklarında sadece Rusların değil, Rus olmayan diğer halkların, toplulukların yaşadığını öğrenmiş ve kaderinin ona bahsettikleri sayesinde bu halkları yakından tanıma fırsatı bulmuş bir yazar, şair olarak ünlenmiştir.

Bestujev- Marlinskiy'in yaratıcılık serüveni bu açıdan üç evrede ele alınabilir. Birinci evre Moskova, aristokrat, muhalif çevrede gelişen ve çok da verimli olmayan bir evredir. İkinci evre ise Yakutistan topraklarında bir tür ruhsal çelişki ile oluşan ve yazarın çevresini gerçek anlamda tanımaya başladığı bir evredir. Yazar, burada tek tanrılı dinlerin uzağında, doğanın insanı şekillendirdiği bu topraklarda farklı kültürler ile tanışma ve onları anlama fırsatına sahip olmuştur.

Bu çalışmada ele alınmayan üçüncü evre ise yazarın Yakutistan sürgününden sonra görevli olarak gittiği Kafkasya'dır. Sıradan bir Rus yazarının sadece bir seyyah olarak seyahat edebileceği, pek çok

kültürün iç içe yaşadığı bu farklı coğrafyalar, Aleksandr Bestujev- Marlinskiy’i sıradan bir Rus yazarından farklı bir konum almasına olanak sağlamıştır. Bugün Rus edebiyatında Yakut/Saha kavramı ele alındığında adı ilk sırada yer alan yazar Bestujev- Marlinskiy’dir.

Kaynaklar

- BESTUJEV- MARLİNSKİY, A. A. (1981). *Soçineniya v Dvuh Tomah*, Moskova.
- BESTUJEV- MARLİNSKİY, A. A. (1838). *Polnoe Sobranie Soçineniy*, Moskova, c. IV.
- ÇUKOVSKAYA, L. (1951). *Dekabristi. İssledovateli Sibiri*, Moskova.
- DİŞKANT, E. V. (2014). “Yakutskaya Ballada ‘Saatır’ A. A. Bestujev- Marlinskogo v Kulturoloğičeskom Kontekste”, *Vestnik SFVU*, c. 11, S. 4, 70- 76.
- EMELYANOV, İ. S. (2001). *Rusko- Yakutskie Literaturnie Svyazi v Proze (Konets XIX- Naçalo XX v.)*, Novosibirsk.
- FEDOROV, V. A. (1988). “Zametki Neizvestnogo o Dekabristah (Vospominaniya O Bratyah Bestujevıh)”, *Dekabristi V Vospominaniyah Sovremennikov*, Moskova, 93- 96.
- GOLUBOV, S. (1960). *Bestujev- Marlinskiy. Jizn Zameçatelnıy Lyudey*, S. 1, Moskova
- KANAYEV, N. P. (1965). *Rusko- Yakutskie Literaturnie Svyazi*, Moskova
- KAPADZE, L. (2015). A. A. *Bestujev- Marlinski’nin Öykü Sanatı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara.
- KONŞİNS, N., LERMONTOV, M. Y., (1906). *Sobranie Stihotvorenıy Dekabristov*, Moskova.
- KULEŞOV, V. İ. (1986). “Aleksandr Bestujev- Marlinskiy”, *Aleksandr Aleksandroviç Bestujev- Marlinskiy, Povesti*, Moskova, 5- 11.
- KURAT, A. N. (1987). *Rusya Tarihi. Başlangıçtan 1917’ye Kadar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- LEVİN, Y. D. (1988). *Şekspir i Russkaya Literatura XIX. Veka*, Leningrad: Nauka.
- LEVKOVIÇ, Y. (1983). “N. A. Bestujev”, *N. A. Bestujev, İzbrannaya Proza*, Moskova, 3- 18.
- LYUBJİN, A. İ. (2007). “Aleksandr Fedoseyeviç Bestujev- Perviy Russkiy Perevodçik Feognida”, *İndoevropeyskoe Yazıkoznanie i Klassičeskaya Flologiya, 19- 21 İyunya 2006*, Peterburg, 207- 209.
- MİHAYLOVA, A. K. ve HİTROVO, L. K. (2017). “A. A. Bestujev- Marlinskiy v Dnevnik A. V. Markova- Vinogradskogo”, *Literaturniy Fakt*, No 6, 48- 69.
- POPOV, G. A. (2009). *Soçineniya IV. Tom. Proşloe Yakutii. Sbornik Dokumentov i Materialov Po İstorii Yakutskoy ASSR*, Yakutsk.
- PROHOROV, G. F. (1926). “A. A. Bestujev- Marlinskiy v Yakutsk”, *Sbornik Materialov, Pamyati Dekabristov*, c. 2, Leningrad.
- RUBİNŞTEYN, N. L. (1927). “Ekonomičeskoe Razvitie Rosssii v Naçala XIX v., Kak Osnova Dvijeniya Dekabristov”, *100- Letie Vosstaniya Dekabristov*, Moskova, 9- 35.
- SAFRONOV, F. G. (1955). *Dekabristi v Yakutsoy Ssilke: k 130- letiyu so Dnya Vosstaniya Dekabristov*, Yakutsk.
- SAFRONOV, F. G. (1975). *Dekabristi v Yakutskoy Ssilke: K 150- letiyu So Dnya Vosstaniya Dekabristov*, Yakutsk.